

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
COLEGIUL UNIVERSITAR DROBETA TURNU SEVERIN
SPECIALIZAREA: ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ LOCALĂ
ANUL I

ELEMENTE DE TEORIA GENERALA A DREPTULUI

- SUPORT DE CURS -

PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT LA DISTANȚĂ

Lect. univ. drd. CLEMENT GHEORGHE

**CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE CU PRIVIRE LA
“DREPT” ÎN GENERAL**

Secțiunea 1: Noțiune. Accepțiunile termenului “Drept”

1. Definiție :

Dreptul constă în ansamblul regulilor de conduită generale și obligatorii asigurate și garantate de stat reguli al căror scop îl constituie organizarea și disciplinarea comportamentului uman în cadrul relațional uman cum și îndeplinirea acestui comportament într-un climat specific manifestării coexistenței drepturilor esențiale ale omului și libertăților lui cu justiția socială.

Ceea ce este caracteristic normelor de drept constă tocmai în faptul că respectarea și aplicarea lor nu este o latitudine sau facultate ci o obligație a cărei încălcare atrage răspunderea penală, civilă sau disciplinară după caz.

2. Accepțiunile¹ termenului “Drept”

- A. dreptul în sens de drept subiectiv
- B. dreptul în accepțiunea sa de drept obiectiv
- C. dreptul în accepțiunea sa de drept pozitiv
- D. dreptul ca știință

A) Dreptul subiectiv

În această accepțiune termenul “drept” se înfățișează a fi prerogativa recunoscută unei persoane fizice sau juridice de a pretinde ceva la un alt subiect de drept, fie o prestație pozitivă constând în “a da” sau în “a face” fie într-o prestație negativă constând în “a nu face”.

Exemple cu privire la frecvența folosirii termenului cât și în privința conținutului termenului în accepțiunea sa de drept subiectiv:

1. am dreptul să mă căsătoresc, întrucât am împlinit vârsta de 18 ani (din domeniul dreptul familiei);
2. am dreptul să mă înscriu în anul II de studii întrucât am promovat primul an (din domeniul dreptului administrativ);
3. am dreptul să petind prețul pe lucrul vândut și predat (din domeniul dreptului civil);
4. am dreptul să pretind salariul pe luna expirată întrucât am fost prezent, am lucrat în toate zilele lucrătoare îndeplinindu-mi obligațiile de muncă, etc.).

Așadar termenul drept se folosește frecvent în această accepțiune, fie în viața cotidiană, fie în viața juridică.

Trăsături

Din definiție și din exemplele date rezultă că dreptul în accepțiunea sa de drept subiectiv are următoarele trăsături:

- drepturile subiective sunt prerogativele recunoscute unei persoane fizice sau juridice;
- conținutul acestor prerogative constă în a pretinde ceva de la altcineva;
- drepturile subiective sunt strâns legate de persoana omului (de titularul lor);

- fiind legate de titularul lor drepturile subiective sunt întotdeauna prerogative concrete;
- drepturile subiective sunt infinite la număr;
- drepturile subiective pot avea natură juridică diferită în raport de ramura de drept ale cărei norme le reglementează;
- în privința conținutului lor, drepturile subiective sunt limitate totuși de lege și de bunele moravuri în sensul că ele există și pot fi exercitate numai în măsura limitelor date de acestea;
- drepturile subiective constituie o categorie juridică prin mijlocirea căreia titularii lor pot participa la schimburile de valori care cad sub incidența reglementării juridice;
- din definiție și din exemple rezultă că un drept subiectiv aparținând unui subiect de drept, de regulă îi corespunde o obligație altui subiect de drept (a celui de la care se pretinde să săvârșească ceva)

B. Dreptul în accepțiunea sa de “Drept obiectiv”

Noțiune: În accepțiunea sa de “drept obiectiv” dreptul este privit a fi un “ansamblu de norme care organizează viața în comun, este o tehnică a conviețuirii umane, destinată să disciplineze comerțul uman și să apere societatea de excese”¹.

Într-o altă formulare dreptul obiectiv este privit ca totalitatea normelor juridice edictate sau sancționate de stat prin organul legiuitor (parlamentul) înfățișând electoratul dintr-o etapă dată.

Trăsături:

- are caracter normativ fiind format din reguli de conduită prin care se stabilește comportamentul juridic al oamenilor;
- regulile de conduită care alcătuiesc dreptul obiectiv sunt reguli generale (are caracter general);
- regulile de conduită sunt obligatorii întrucât devin norme juridice, în structura lor intră un element specific dreptului, elementul punitiv (sancționator) datorită căruia asemenea reguli pot fi aduse la îndeplinire cu ajutorul forței coercitive a statului dacă nu s-au respectat de bunăvoie;
- regulile de conduită ce alcătuiesc dreptul obiectiv sunt impersonale, adică abstracte;
- oricât de multe ar fi, normele juridice sunt totuși limitate ca număr;
- dreptul obiectiv constituie cadrul de recunoaștere și de exercitare a drepturilor subiective și de asumare și executare a obligațiilor corelative.

C. Dreptul în accepțiunea sa de “Drept pozitiv”

Noțiune. Dreptul pozitiv se înfățișează ca fiind totalitatea normelor juridice (în vigoare) într-un anume stat.

Dreptul pozitiv scria Mircea Djuvara este “dreptul care se aplică într-o societate dată la un moment dat, sub auspiciile statului respectiv sau mai pe scurt “este dreptul care se aplică”.

D. Dreptul ca știință

Prezentare. Știința dreptului constă în analiza profundă a realităților (relațiilor) sociale, economice, politice și de altă natură privite în dinamica lor în raport cu normele juridice care le reglementează.

Știința dreptului se ocupă cu analiza normelor juridice în raport cu cerințele și năzuințele din care s-au născut.

Secțiunea 2. Izvoarele dreptului

1. Definiție.

Prin izvor de drept se înțelege forma specifică de exprimare a normelor juridice respectiv actul normativ în care sunt cuprinse normele juridice.

2. Principalele izvoare de drept

2.1. Cel mai important izvor de drept este *Legea*. Ea conține reguli cu caracter obligatoriu, investite cu forță juridică superioară tuturor celorlalte izvoare ale dreptului. Legea este adoptată de către puterea legislativă care în sistemul nostru de drept este Parlamentul constituit și funcționând în țara noastră bicameral: Camera Deputaților și Senatul.

După criteriul forței lor juridice legile sunt:

a) *Fundamentale*. Prin Constituție în general se poate înțelege un sistem integrat de norme juridice investite cu o forță juridică superioară care consacră și oglindește structurile economice ale statului de drept, sistemul organelor statului de drept, principiile de organizare și funcționare a acestora, drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor și principiile fundamentale ale sistemului de drept inclusiv cele ale sistemului electoral, sistem de norme care prefigurează posibilitățile entității organizate în stat de a îndeplini obiectivele ce și le propune.

b) *Ordinare* – sunt toate celelalte legi în care intră codurile de legi (Cod civil, Cod penal, Cod de procedură civilă, Cod de procedură penală, Cod comercial) legile temporare sau cu termen, legile morale sau organice. Acestea au forță juridică (caracter obligatoriu) superior celorlalte izvoare de drept dar inferior Constituției.

2.2. Hotărârile de Guvern sunt acte care emană de la Guvern, au caracter normativ și se încadrează în sfera de competență a executivului, adică în domeniul în care acesta poate reglementa prin norme juridice. Hotărârile de Guvern au forță juridică inferioară legii dar superioară altor izvoare.

2.3. Ordonanțele de Urgență ale Guvernului se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele și în condițiile prevăzute de aceasta (art 107/3 din Constituție).

Dacă și în măsura în care conțin reguli de conduită generale obligatorii și impersonale, intră în sfera de competență normativă a puterii executive.

Au aceeași forță juridică ca hotărârile de Guvern.

2.4. Actele normative adoptate de către organele locale în limitele competenței lor materiale și teritoriale:

- hotărârile cu caracter normativ adoptate de Consiliile Județene și Consiliul General al Capitalei, consiliile municipale, orășenești și comunale. Acestea au forță juridică inferioară tuturor celorlalte izvoare de drept ceea ce înseamnă că reglementările juridice pe care le conțin trebuie să fie conforme normelor de drept existente în legi și în celelalte izvoare ale dreptului.
- decretul este izvor de drept numai dacă și în măsura în care conțin reguli de conduită generale și impersonale. Aceasta se întâmplă mai ales în cazul decretelor de amnistie și grațiere.

De obicei decretul prezidențial are caracter individual deoarece privește reglementarea juridică a situației profesionale a unui subiect individual de drept (persoană fizică).

Exemplu decretul de avansare la gradul de general.

Dacă decretul este ratificat de Parlament el devine lege și capătă forță juridică a acestora, altfel forța lor juridică este mai mică decât cea a legii dar mai puternică decât a celorlalte acte normative.

3. Cutuma (obiceiul)

Cutuma sau obiceiul constă într-o regulă sau o sumă de reguli de conduită (reguli sociale) creație a unei experiențe îndelungate prin repetarea unei practici, regulă (reguli) acceptată (acceptate) de o anumită comunitate ca fiind conformă (conforme) cu interesele sale.

Cutuma poate constitui izvor de drept numai dacă și în măsura în care legea sau alt act normativ în valoare de izvor de drept conferă cutumei acest caracter.

Exemplu: reglementarea din Codul civil cu privire la așezarea unei construcții la o depărtare de hotarul despărțitor al celor două proprietăți depărtare stabilită de obiceiul locului. În acest caz legea (Codul civil) face trimitere la obiceiul locului, altfel spus la cutumă.

4. Jurisprudența (precedentul judiciar sau practica judiciară) nu constituie izvor de drept deoarece pe calea practicii nu se creează reguli generale și obligatorii și se rezolvă un caz litigios concret prin aplicarea unei norme de drept conținute într-un izvor al dreptului.

5. Doctrina

Dacă și în ce măsură doctrina este considerată izvor de drept este o întrebare care în timpurile noastre primește un răspuns prudent: doctrina are astăzi un foarte important rol în cunoașterea fenomenului juridic, în cunoașterea relațiilor sociale supuse reglementării juridice în interpretarea și aplicarea corectă a legii în

dezvoltarea și perfecționarea dreptului, dar ea nu poate fi considerată a fi un izvor de drept.

NORMA DE DREPT

Secțiunea 1. Noțiuni generale

1. Definiție

Norma de drept este o regulă de conduită generală, impersonală și obligatorie, care exprimă voința electoratului, înfățișat de organul legislativ, regulă al cărei scop este de a asigura ordinea socială și care poate fi adusă la îndeplinire pe cale statală la nevoie prin constrângere.

2.Trăsăturile caracteristice normei de drept

2.1. Norma de drept are caracter general și impersonal.

Caracterul general rezultă în aceea că norma de drept este destinată tuturor sau unor grupuri ori categorii sociale. Aceasta înseamnă că regula conținută vizează conduita obligatorie fără a determina, concretiza și nominaliza respectivele persoane. Caracterul personal rezultă din faptul că norma de drept conține o regulă de conduită tipică, regulă care se adresează tuturor oamenilor sau unor grupuri umane și nu unor persoane individuale.

2.2.Norma de drept are caracter obligatoriu.

Motivația acestei trăsături (acestui caracter) se află în aceea că norma intervine în domeniile esențiale ale societății, prevederile sale nefiind lăsate la liberul arbitru al individului, ea fiind impusă la nevoie prin constrângere de stat.

2.3.Norma de drept are caracter volițional pentru că regula pe care o conține este o manifestare (consecință) a voinței de stat.

2.4.Norma de drept are caracter ideologic pentru că regula de conduită pe care o conține înainte de a primi reglementare juridică, trece prin filtrul conștiinței oamenilor, reflectă ideile și conceptele acestora.

2.5.Norma de drept este o regulă de conduită socială deoarece stabilește comportarea, respectiv conduita pe care trebuie să o aibă oamenii în raporturile dintre ei și societate.

Obiectul de reglementare juridică îl constituie raporturile sociale.

2.6.Norma de drept este o normă tipică, caracterul ei tipic rezidă în aceea că această normă formulează modelul, tipul de conduită.

2.7.Norma de drept conține în ea un raport între oameni.

Acest caracter rezidă în aceea că norma de drept privită ca regulă de conduită generală și obligatorie, reglementând o relație socială, creează un raport juridic abstract, un raport intersubiectiv, întrucât stabilește conduita omului în raport cu oamenii într-un cadru general organizat.

Secțiunea 2. Structura normei de drept

Sub aspectul logico-juridic, fiecare normă de drept are o structură proprie care integrează trei elemente:

- ipoteza
- dispoziția
- sanctiunea

Ipoteza

Este acea parte a normei care precizează condițiile, împrejurările sau faptele la care se referă prescripția acesteia, precum și categoria sau categoriile subiecților de drept cărora li se adresează.

În raport de precizia formulării sale în text ipoteza poate fi:

-determinată în situația în care în această parte a normei sunt stabilite exact condițiile de aplicare a dispoziției;

-relativ-determinată, în situația în care în această parte a normei sunt prezentate împrejurările în care se aplică dispoziția dar nu este precizat conținutul concret al acestor împrejurări.

Dispoziția

Ca element al structurii logice a normei juridice, dispoziția se constituie în acel element structural care stabilește conduita care trebuie respectată, în condițiile și împrejurările sale de ipoteză.

Altfel spus, dispoziția stabilește drepturile subiective și obligațiile corespunzătoare ce revin subiecților vizați de norma juridică.

Sanctiunea

Sanctiunea este cel de-al treilea element de structură al normei de drept, element care stabilește consecințele ce decurg din nerespectarea dispoziției, mai exact ce anume măsuri se vor lua împotriva subiectului care a încălcat legea, măsuri care vor fi aduse la îndeplinire sub și prin autoritatea statului.

Sanctiunile sunt de mai multe feluri, în funcție de următoarele criterii:

1. În funcție de natura și gravitatea lor.

- sancțiuni penale
- sancțiuni administrative
- sancțiuni disciplinare
- sancțiuni civile

2. În funcție de scopul urmărit:

- sancțiunea anulării actelor juridice întocmite cu încălcarea legii
- sancțiuni disciplinare
- sancțiuni al căror conținut îl constituie repararea prejudiciului
- sancțiuni penale
- sancțiuni contravenționale

3. În funcție de gradul lor de determinare, sancțiunile se clasifică în:

- sancțiuni absolut determinate – atunci când nu pot fi modificate de către autoritatea care le aplică (500 USD amendă)

- sancțiuni relativ determinate, când în norma de drept sunt prevăzute numai limitele de determinare ulterioară a sancțiunii (5-10 ani de închisoare, sau 1000-5000 USD amendă)
- sancțiuni alternative – sunt acelea care conferă autorității care le aplică posibilitatea de a alege, de a opta între două sancțiuni diferite (amendă sau închisoarea)
- sancțiuni cumulative – atunci când în normă se prevede posibilitatea aplicării a două sau mai multe sancțiuni pentru aceeași faptă.

Secțiunea 3.

A. Clasificarea normelor de drept

Clasificarea normelor de drept se face în raport cu anumite criterii și este necesară pentru a ajuta la corecta lor interpretare, ceea ce facilitează aplicarea riguroasă a acestor norme.

A clasifica în domeniul dreptului înseamnă a defini categorii juridice și a le recunoaște consecințe juridice distincte.

B. Criterii folosite pentru clasificarea normelor de drept.

1. **Ramura de drept.** Potrivit acestui criteriu normele de drept pot fi:

- norme de drept constituțional
- norme de drept civil
- norme de drept administrativ
- norme de drept penal
- norme de drept al familiei
- norme de drept al muncii și protecției sociale, etc.

2. **Forța juridică:**

-norme cuprinse în legi care la rândul lor pot fi:

- norme cuprinse în Constituție
- norme cuprinse în legi organice
- norme cuprinse în legi obișnuite

-norme cuprinse în decrete

-norme cuprinse în hotărârile sau ordonanțele Guvernului

-norme cuprinse în alte acte normative

3. **Structura logică.** Conform acestui criteriu deosebim:

-norme de drept complete – acelea care conțin în textul lor cele trei elemente de structură și anume ipoteza, dispoziția și sancțiunea

-norme de drept incomplete – sunt normele ce se caracterizează prin aceea că nu toate elementele de structură sunt în unul și același act normativ.

La rândul lor normele de drept incomplete sunt de două feluri:

-norme de trimitere – sunt cele care conțin ipoteza și dispoziția în conținutul lor, în privința sancțiunii făcând trimitere la un alt act normativ în vigoare

-norme în alb – cele care conțin ipoteza și dispoziția într-un act normativ iar în privința sancțiunii fac trimitere la un act normativ care urmează să apară.

4. **Sfera de aplicare** . Potrivit acestui criteriu normele de drept pot fi:

-norme generale – sunt normele care au sfera cea mai largă de aplicabilitate, uneori se spune că aceste norme formează dreptul comun

-norme speciale – sunt normele care se aplică unei sfere restrânse de relații, norme care au un caracter derogativ de la ceea ce se înțelege prin dreptul comun

-norme de excepție – adică acele norme care aduc completări fie normelor generale, fie celor speciale

5. **Gradul și intensitatea incidenței**. În funcție de acest criteriu normele de drept se clasifică astfel:

-norme principii sau norme cardinale. Sunt normele cuprinse în Constituție sau Declarații (exp. Declarația universală a drepturilor omului)

-norme mijloace normative. Sunt normele care asigură traducerea cerințelor fundamentale de reglementare a ordinii sociale în limbajul specific dreptului

6. **Modul de reglementare al conduitei prescrise**. În funcție de acest criteriu normele juridice se clasifică după cum urmează:

-norme imperative – sunt normele de la care în privința comportamentului prescris , subiecții nu se pot abate. Aceste norme în funcție de prescripția ce o conțin pot fi:

-norme onerative, sunt normele care impun o anumită conduită

-norme prohibitive, acelea care interzic o anumită conduită

7. **Norme dispozitive**. Sunt normele care acordă posibilitatea unui larg comportament subiecților de drept. Ele sunt de două feluri:

-norme permissive, cele care permit o anumită conduită

-norme supletive , cele care, atunci când subiecții tac, suplinesc voința acestora.

INTERPRETAREA ȘI APLICAREA DREPTULUI

INTERPRETAREA DREPTULUI

1. Noțiuni generale

Interpretarea dreptului este operația logico-rațională care lămurind înțelesul exact și complet al dispozițiilor normative oferă soluțiile juridice cele mai adecvate pentru diferitele categorii de spețe.

Din definiție rezultă că interpretarea dreptului este o operațiune care privește în mod direct procesul de aplicare a dreptului, deoarece prin intermediul său se precizează sensul, înțelesul și efectul exact al dispoziției cuprinsă în norma de drept supusă interpretării spre a se stabili mai întâi dacă și în ce măsură respectiva normă își găsește aplicarea în cazul concret dedus soluționării.

Interpretarea dreptului se caracterizează prin finalitatea sa practică, o corectă aplicare a legii.

Practica dreptului este de neconceput fără operația logico-rațională a interpretării dreptului pentru că dacă nu se lămurește și explică (deslușește) înțelesul unei norme juridice, nu se cunoaște ce anume se aplică și bineînțeles situațiile n-ar fi corect încadrate, iar legea însăși n-ar fi corect aplicată.

De aici rezultă că interpretarea legii este obligatorie caracter susținut de următoarele elemente:

- oricât de perfectă ar fi legea aceasta nu poate să prevadă toate cazurile la care urmează să se aplice pentru că legea conține reguli de conduită generale;
- limbajul juridic are o anumită specificitate în raport cu limbajul uzual;
- sarcina organului de aplicare a legii este cât se poate de dificilă pentru că va trebui să stabilească:
  - dacă și în ce măsură norma tipică se aplică la un caz concret;
  - dacă lipsa de claritate a legii poate fi suplinită prin interpretarea ei;
  - care este înțelesul exact al termenilor folosiți în text și doi asemenea termeni au înțeles specific juridic.

2. Formele interpretării dreptului

Interpretarea legii cunoaște mai multe forme iar pentru a se stabili felurile interpretării se folosesc de regulă următoarele criterii:

- a. puterea (forța) obligatorie sau lipsa acesteia criteriu în raport cu care interpretarea poate fi oficială sau neoficială;
- b. rezultatul la care se ajunge prin interpretare, criteriu în raport cu care interpretarea poate fi literală, extensivă sau restrictivă;
- c. metoda folosită pentru interpretarea legii civile, criteriu în raport de care interpretarea poate fi gramaticală, logică, sistematică și istorică.

A. INTERPRETAREA OFICIALĂ SAU NEOFICIALĂ

I. Interpretarea oficială

- a. *Noțiune* – Interpretarea oficială este forma interpretării ce se înfăptuiește în exercitarea atribuțiilor ce revin organului de stat ce o face potrivit legii.
- b. *Formele interpretării oficiale*
  1. interpretarea generală sau legală
  2. interpretarea autentică
  3. interpretarea causală

1. *Interpretarea generală sau legală* este acea formă de interpretare pe care o face normelor de drept puterea legislativă. Forța juridică a interpretării este superioară celorlalte forme de interpretare, ea având puterea actului normativ ce emană de la Parlament. I se spune “generală” pentru că este obligatorie pentru toții subiecții de drept la care se referă actul normativ interpretat și legală pentru că are putere de lege.

2. *Interpretarea autentică* este interpretarea făcută unui act normativ, ori numai unor dispoziții din actul normativ respectiv chiar de către organul care a emis acel act (supus interpretării).

Dacă organul care interpretează norma de drept dintr-o lege este însuși Parlamentul, interpretarea făcută este în același timp și legală sau generală și autentică.

Forța juridică a interpretării autentice este cea a legii în cazul în care interpretarea se face de către Parlament sau a actului normativ ce emană de la organul ce-și interpretează propriul act.

3. *Interpretarea causală* este acea formă a interpretării care se redizează cu prilejul soluționării de către organele competente a diferitelor cazuri concrete. Are forță juridică obligatorie numai pentru cazul soluționat. Când această formă de interpretare este făcută de instanțele judecătorești se numește interpretare juridică și are forță obligatorie circumscrisă numai la cazul concret soluționat printr-o hotărâre judecătorească definitivă și ireversibilă.

Acesta se exprimă în mod concret în autoritatea de lucru judecat.

II. INTERPRETAREA NEOFICIALĂ

Este interpretarea ce se dă legii de către doctrină de către avocați în pledoariile lor făcute în fața instanței.

Fiind făcută de persoane (nu de organe de stat) nepurtătoare a unei părți din puterea de stat (legislativă, executivă, judecătorească) interpretarea neoficială nu are forță juridică obligatorie însușirea sau respingerea ei fiind lăsate la latitudinea organului investit cu soluționarea cauzei.

B. INTERPRETAREA LITERALĂ, EXTENSIVĂ ȘI RESTRICTIVĂ

Interpretarea literală - este acea formă a interpretării ce primește considerare în raport cu rezultatul operației logico raționale, prin care se asigură textului supus interpretării conținutului a cărui întindere corespunde celui ce rezultă din simpla citire.

Interpretarea extensivă - suntem în prezența acestei forme a interpretării atunci când se atribuie textului normei un conținut sporit în raport cu cel ce rezultă din simpla lectură a lui. Astfel spus, textul trebuie extins și asupra unor cazuri care nu se încadrează perfect în “litera” lui.

Interpretarea restrictivă – Această formă de interpretare asigură textului supus interpretării un conținut mai mic (mai restrâns decât cel ce rezultă din simpla lui lectură, datorită lipsei de concordanță dintre formularea textului și cazurile de aplicare practică.

Exp. Într-o asemenea situație se află dispozițiile art. 53 din Lg. 15/1990 referitoare la bunurile care rămân în proprietatea statului cum ar fi clădirile guvernamentale, bunurile necesare desfășurării activității administrației de stat, rezerve ale statului și alte asemenea acte.

C. METODE DE INTERPRETARE A NORMELOR DE DREPT

Metodele folosite pentru interpretarea normelor de drept sunt procedee specifice utilizate de către autoritățile statului care au competență de aplicare a dreptului. Aceste procedee sunt utilizate și de către persoane care nu acționează în calitate oficială și deci nu fac o interpretare obligatorie. Rezultă că metodele de interpretare a normelor de drept sunt utilizate în ambele forme de interpretare: atât în cea oficială cât și în cea neoficială.

1. Metoda de interpretare gramaticală

Interpretarea gramaticală se realizează prin folosirea metodei gramaticale pentru stabilirea sensului normei cu ajutorul analizei morfologice și sintactice a textului, cu luarea în considerare a cazului, numărului, poziției părților unei propoziții, precum și semnificației semnelor de punctuație. Aceasta este necesară pentru a asigura termenilor numai înțelesul ce poate primi considerare și eficiență juridică. Este o metodă cu o frecvență constantă de aplicare.

2. Metoda logică de interpretare a normei juridice

Metoda logică constă în folosirea unor procedee ale logicii formale generale precum raționamentele inductive, raționamentele deductive (silogisme), procedeele de demonstrație etc., pentru deslușirea înțelesului normelor juridice. Altfel spus,

interpretarea logică constă în lămurirea sensului ei pe baza legilor formale a raționamentelor logice, inductive și deductive.

În utilizarea acestei metode, atât doctrina cât și jurisprudența de specialitate au statornicit anumite argumente logice folosite pentru stabilirea sensului și înțelesului exact al normei de drept. Cele mai importante procedee utilizate în cadrul metodei logice sunt:

- a. regula potrivit căreia “unde legea nu face deosebire în privința anumitor situații, atunci deosebirile nu se pot face prin intermediul interpretărilor cu alte cuvinte nici de către subiectul interpretării;
- b. regula potrivit căreia excepțiile în drept sunt de “strictă interpretare”, ceea ce înseamnă că nu pot fi multiplicare; ele sunt numai acelea prevăzute în normele de drept, iar pe calea interpretării nu se poate adăuga o altă excepție existentă;
- c. argumentul “ad. Absurdum” adică argumentul reducerii la absurd, procedeu folosit pentru a demonstra că soluția la care se ajunge pe baza interpretării normei de drept este singura posibilă față de împrejurarea că orice altă soluție ar conduce la consecințe inadmisibile.
- d. Argumentul “per a contrario” este metoda de argumentare întemeiată pe legea terțului exclus (tertium non datur) potrivit căreia, în cazul a două situații contradictorii, care se neagă una pe cealaltă numai una este adevărată, fiind exclusă a treia posibilitate.

Acest procedeu se fundamentează pe regula potrivit căreia “cine susține o teză, o neagă pe cealaltă”.

- e. Procedeu “a fortiori” potrivit căruia rațiunea aplicării unei norme de drept la o anumită situație este mai puternică decât în situația avută în vedere expres de către textul normei de drept respective;
- f. Procedeu potrivit căruia “unde există aceeași rațiune a logicii, acolo se aplică aceeași dispoziție a legii” argument folosit pentru a sublinia că o dispoziție legală se aplică în toate situațiile în care în mod rațional se impune aplicarea ei.
- g. Procedeu “a majori, ad minus” care înseamnă că cine poate să facă un act juridic de o mai mare importanță, prevăzut de normele de drept, acela poate săvârși acte juridice de o mai mică importanță în domeniul respectiv chiar dacă norma de drept nu o prevede expres.

Traducerea este aceea că “cine poate mult, poate și mai puțin”.

Exp.: autoritatea care are competența conferită printr-o normă de drept de a limita libertatea persoanei, cum este procurorul care are puterea de a emite mandat de arestare preventivă, va avea puterea, chiar dacă nu o spune legea în termeni expresi de a face un act juridic de o mai mică importanță în cauza respectivă, de a dispune punerea în libertate, adică de a reveni asupra măsurii de arestare preventivă, repunând persoana respectivă în starea normală, adică cea de libertate.

3. *Metoda sistematică*

Metoda sistematică constă în stabilirea înțelesului unei norme juridice prin determinarea locului acesteia în sistemul ramurii de drept și atunci când este nevoie

chiar în sistemul de drept, precum și în sistemul principiilor fundamentale ale dreptului.

În acest scop norma de drept este analizată în comparație cu alte norme având în vedere principiile sistemului de drept din care fac parte și principiile generale ale legislației.

4. *Metoda (interpretarea) istorică*

Cu ajutorul acestei metode se stabilește sensul unei dispoziții legale prin luarea în considerare a finalității urmărite de legiuitor atunci când a edictat actul normativ în care este inserată dispoziția supusă interpretării într-un context istoric anume.

De o deosebită importanță în utilizarea acestei metode este “expunerea de motive” cu prilejul adoptării legii din care rezultă rațiunile pentru care legiuitorul a adoptat acel act normativ.

Vor fi avute în vedere deasemenea dispozițiile cuprinse în “preambulul” actului normativ în care este cuprinsă norma supusă interpretării și în general documentele vremii.

5. *Analogia* este un procedeu folosit în cazul în care situația dedusă soluționării nu a fost reglementată în mod expres printr-o normă de drept. Într-o astfel de situație se aplică norma de drept edictată pentru rezolvarea unui caz asemănător (analog).

1) *Aplicarea dreptului*

Definiție

Normele de drept sunt edictate pentru a fi realizate adică în scopul aplicării lor, diverselor situații de caz cărora le sunt destinate. Pentru aplicarea dreptului se înțelege acea formă de realizare a dreptului ce constă în activitatea practică prin care autoritățile statului înfăptuiesc prevederile cuprinse în norma de drept. Aceasta implică de fiecare dată elaborarea actului de aplicare a dreptului.

Prin actul de aplicare a dreptului se înțelege actul juridic concret care creează, modifică, transmite sau stinge un raport juridic.

Din definiție rezultă caracterul concret al actului de aplicare a dreptului. Aceste acte sunt de fapt operațiuni de aplicare a legii și a celorlalte acte normative.

2) *Trăsăturile caracteristice ale actului de aplicare a legii:*

- a) Presupune existența unor subiecte concrete și a unui obiect concret.
- b) Se întâlnește în forme variate funcție de natura sa:
  - hotărâre judecătorească
  - proces-verbal de constatare a unei contravenții
  - decizii de sancționare disciplinară
- c) Controlul acestor acte depinde de natura lor. Persoana vătămată printr-un act juridic administrativ îl poate ataca în justiție potrivit legii nr. 29/1990 pe calea contenciosului administrativ, obținând anularea actului și despăgubiri în situația în care respectivul act i-a provocat daune materiale.

Săvârșesc acte de aplicare a dreptului autoritățile puterii legislative, cele ale administrației publice centrale sau locale precum și instanțele ce structurează puterea judecătorească (Curtea Supremă de Justiție, Curțile de Apel, Tribunalele și Judecătoriale). Aplicarea normei de drept se face în timp, în spațiu și cu privire la persoană.

3) *Aplicarea normelor de drept în timp*

Normele de drept (juridice) acționează în limitele unei anumite perioade de timp de unde necesitatea de a cunoaște cele două momente:

- momentul intrării lor în vigoare care este momentul inițial.
- momentul ieșirii lor din vigoare, care este momentul final.

În privința momentului inițial, regula este că norma juridică intră în vigoare la data publicării ei în Monitorul Oficial întrucât art.1 din Codul Civil prevede că “legea dispune numai pentru viitor; ea n-are puterea retroactivă”.

Aceasta înseamnă că respectivele acte normative sunt obligatorii urmând a fi aplicate numai după ce au fost publicate în Monitorul Oficial.

Există excepții în dublu sens:

a) Momentul intrării în vigoare al normei juridice poate fi ulterior momentului publicării ei în Monitorul Oficial:

- când însăși legea despre care este vorba prevede în mod expres intrarea sa în vigoare la o data ulterioară; fiind indicată o dată fixă (1 ianuarie 2000)
- fie stabilind că intrarea în vigoare a sa se va face după scurgerea unei perioade de timp (ex. prezenta lege intră în vigoare la 6 luni de la publicare)

b) Norma de drept își produce uneori efecte și în privința unor fapte sau acte petrecute înainte de publicarea în Monitorul Oficial. În acest caz se spune că legea retroactivează .

Retroactivitatea este o excepție deoarece normele de drept sunt făcute pentru a acționa în viitor de unde și regula neretroactivității legii.

De la această regulă abaterile care se admit au caracter excepțional și intervin în următoarele situații:

- 1) Când legea prevede expres caracterul său retroactiv . Retroactivitatea este dispusă ca o măsură de excepție pentru înlăturarea rapidă și eficace a unor stări sau situații ce se opun unor procese de transformare economică și socială.
- 2) Când este vorba de aplicarea legii penale mai blânde:
Dacă legea penală nouă este mai favorabilă adică mai blândă decât cea veche, faptele petrecute până la data intrării în vigoare a legii noi cad sub incidența acesteia, chiar dacă au fost săvârșite sub imperiul legii anterioare. Tot astfel cum, dacă legea veche a fost mai blândă, ea continuă să se aplice tuturor faptelor săvârșite pe timpul cât s-a aflat în vigoare chiar dacă au fost descoperite și soluționate ulterior, când a intrat în vigoare a nouă lege mai aspră. Este consecința regulii, cu valoare de principiu, aplicării legi celei mai favorabile (mai blânde).
- 3) În cazul legilor imperative – dat fiind faptul că ele nu fac decât să explice și să lămurească sensul și înțelesul exact al normelor de drept cuprinse într-o lege

anterioară, a căror interpelare și aplicare unitară reclamă retroactivitatea actului normativ de interpretare

Momentul final al legii

De obicei , nu este indicat în însăși legea sau actul normativ despre care este vorba.

Momentul final al legii este cel al abrogării (desființării) ei care de regulă este dispusă printr-un act normativ.

Abrogarea este de două feluri:

a)expresă - când prin lege se dispune în termeni formali abrogarea unei alte legi sau numai a unei părți din dispozițiile acesteia .

b)tacită – când prin noua lege se stabilește o altă reglementare juridică a relațiilor sociale deja reglementate , fără a se preciza formal și în termeni expliți că vechea lege este abrogată.

Legile temporare sau cu termen se consideră abrogate (desființate) la data expirării termenului pentru care au fost adoptate. Desigur că o lege poate înceta și prin căderea ei în desuetudine ceea ce se întâmplă când, fără să fi fost abrogată expres sau tacit, ea nu se mai poate aplica deoarece relațiile sociale ce formau obiectul reglementărilor sale juridice sunt depășite, ori acele reglementări au fost depășite (nu mai sunt conforme noilor relații sociale) așa cum se întâmplă cu legislația comunistă ideologizată.

4). Aplicarea normelor de drept în spațiu

În această materie funcționează regula potrivit căreia legea este teritorială , ceea ce înseamnă că ea își exercită acțiunea asupra întregului teritoriu național al statului emitent cu excluderea legilor altor state.

Această regulă conferă conținut principiului suveranității. Există excepții în dublu sens:

a) legea nu se aplică pe teritoriul statului emitent persoanelor care au imunitate diplomatică, clădirilor ambasadelor, celor care locuiesc cu reprezentanță diplomatică, valizei diplomatice și bunurile ce aparțin persoanelor ce se bucură de imunitate diplomatică.

Această regulă constituie o excepție de la principiul teritorialității care are o aplicabilitate generală în sensul că pe criteriul reciprocității, este aplicat în toate sistemele de drept.

b) Norma de drept urmărește persoana și pe teritoriul altor state. Această excepție a extrateritorialității vizează normele de drept care reglementează statutul juridic și social al persoanei, cum sunt cele privitoare la nume, prenume, stare civilă .

5). Aplicarea normei de drept cu privire la persoane.

Este guvernată de principiul egalității în fața legii . Înseamnă că norma de drept se aplică în același fel tuturor persoanelor fizice fără deosebire de naționalitate , sex, credință religioasă etc..

Aceasta semnifică egalitatea în fața legii .Există desigur excepția privind persoanele ce se bucură de imunitate diplomatică pe perioada când sunt în misiune diplomatică pe teritoriul altui stat.

RAPORTUL JURIDIC CIVIL

Secțiunea 1

Considerații generale

Definiție

Dreptul civil se definește ca fiind o ramură a sistemului unitar de drept care reglementează raporturile patrimoniale în care părțile sunt subiecte egale în drepturi, raporturile personale nepatrimoniale în care se manifestă individualitatea persoanei precum și condiția juridică a persoanelor fizice și juridice în calitatea lor de participanți la raporturile juridice civile.

Din definiție rezultă că normele dreptului civil reglementează , în majoritatea lor raporturile patrimoniale în care intră oamenii și în parte raporturile personale nepatrimoniale . De asemenea mai reglementează raporturi de proprietate și alte raporturi obligaționale .

Dreptul civil reglementează, după cum am arătat și o parte din raporturile personale nepatrimonială adică acele relații stabilite între oameni care nu au conținut economic și nu pot fi evaluate în bani.

Desigur că prin *raporturile patrimoniale* se înțeleg raporturile cu un conținut economic ce poate fi exprimat și evaluat în bani.

Dreptul civil reglementează condiția juridică a persoanei fizice și juridice, respectiv de folosință și cea de exercițiu a acestor două categorii de subiecte de drept.

Definiție

Prin raportul juridic se înțelege relația socială reglementată de o normă de drept. Relația socială este legătura stabilită între oameni în cadrul societății și ea devine raport juridic prin reglementarea de către o normă de drept.

Acțiunea unei norme de drept asupra unei relații sociale conferă acesteia din urmă un caracter de *raport juridic*.

Prin raport juridic civil se înțelege o relație socială, fie patrimonială, fie nepatrimonială, reglementată de norma de drept civil.

Rezultă așadar că dacă orice raport juridic este o relație socială nu orice relație socială poate primi considerarea de raport juridic, ci numai acelea ce sunt reglementate de normele dreptului.

Dacă asemenea relații sunt reglementate de normele dreptului civil suntem în prezența unor raporturi de drept civil.

Orice raport juridic are două categorii de trăsături caracteristice:

- a) generale - întâlnite la toate raporturile juridice indiferent de natura lor.
- b) speciale - care sunt proprii numai raportului juridic civil .

a) Trăsături generale ale raportului juridic

Raportul juridic civil este un raport social.

Acest caracter rezidă în ideea că raportul juridic în general și raportul juridic civil în special sînt raporturi care se leagă între oameni, adică între persoane juridice sau între persoane fizice și persoane juridice.

1. Raportul juridic este un raport volițional.

Raportul juridic civil ca relație socială reglementată de norma de drept civil încorporează în el voința legiuitorului înfățișând electoratul. Altfel spus, o relație socială devine raport juridic civil numai dacă legiuitorul voiește astfel, voință materializată în adoptarea normei respective.

2. Are un caracter ideologic – pentru că înainte de a se forma, trece prin filtrul conștiinței oamenilor și depinde de ideile și voința lor.

b) Trăsături specifice ale raportului juridic civil

1. Raportul juridic civil este un raport dublu volițional – ceea ce înseamnă că el conține atât voința de stat a normei de drept care îl reglementează cât și voința părților între care se leagă.

2. În raportul juridic civil părțile sunt pe poziție de egalitate juridică, adică părțile unui asemenea raport nu se află într-o relație de subordonare una față de cealaltă.

Structura raportului juridic civil

Raportul juridic civil are trei elemente constitutive:

a. - *subiectele* raportului juridic civil acest element poate fi întâlnit sub denumirea de “părți” de raport juridic civil. Sunt subiecte ale R.J.C. persoane fizice și persoane juridice care dobîndesc drepturi ori își asumă obligații.

b. - *conținutul raportului juridic civil* – acest element se clădește pe două componente:

-drepturile dobîndite de părți prin și în lăuntrul raportului juridic civil.

-obligațiile pe care acestea și le asumă în cadrul și prin același raport.

c. – *obiectul raportului juridic civil* – care constă în comisiunile (acțiunile) ori omisiunile (inacțiunile) la care sunt înrudite sau obligate, după caz, posibile.

Cele trei elemente trebuie întrunite cumulativ întrucât numai astfel poate fi vorba de un raport juridic civil valabil format.

Secțiunea II

Considerații generale cu privire la subiectele raportului juridic

1. Noțiuni introductive.

Ca orice raport juridic și raportul juridic civil este o relație socială reglementată de o normă de drept. Astfel, respectivul raport juridic civil este o legătură care se stabilește numai între oameni, fie în individualitatea lor ca persoane fizice fie în colectiv, în calitate de persoane juridice, reglementată de norma de drept civil.

Priviți în individualitatea lor, oamenii au calitatea de persoane fizice, din punct de vedere juridic. De aici rezultă și calitatea lor de subiecte de drept.

Priviți ca persoane fizice, oamenilor li se recunoaște prin lege posibilitatea de a dobândi drepturi și de a-și asuma obligații în cadrul raportului juridic.

Dacă oamenii sunt organizați în colective cu o structură proprie bine definită și un patrimoniu distinct atunci ei alcătuiesc o persoană juridică care devine subiect colectiv al raportului juridic civil.

Ca persoane fizice, oamenilor li se recunoaște capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu, tot astfel cum și persoanelor juridice li se recunoaște prin lege atât capacitatea lor de folosință, cât și cea de exercițiu.

Din punct de vedere al poziției pe care o ocupă în cadrul raportului juridic civil, acestea pot fi:

1. *subiecte active*, acestea fiind persoanele care dobândesc drepturi civile ce intră în alcătuirea raportului civil.

2. *subiecte pasive*, persoanele cărora le incumbă obligații civile ce intră în alcătuirea raportului juridic civil și care sunt corelative drepturilor civile subiectelor active.

De cele mai multe ori, una și aceeași persoană este atât subiect activ, titular al unor drepturi civile și subiect pasiv întrucât incumbă concomitent și obligațiile civile.

Exp. Raportul juridic din cadrul operației de vânzare-cumpărare. Unul din subiecți:

- vânzătorul este subiect activ pentru că are dreptul de a pretinde prețul dar și subiect pasiv pentru că îi incumbă obligația de a preda bunul și de a transmite dreptul de proprietate sau alt drept real asupra bunului respectiv.
- cumpărătorul este subiect activ, întrucât are dreptul de a pretinde bunul și odată cu acesta și dreptul de proprietate sau alt drept real
- asupra bunului și subiect pasiv întrucât îi revine obligația de a plăti prețul în schimbul bunului dobândit.

2. Pluralitatea și schimbarea subiectelor raportului juridic civil.

a. Raportul juridic simplu.

În imensa majoritate a cazurilor raporturile juridice simple, în sensul că un asemenea raport se stabilește între o persoană (fizică sau juridică) ca subiect activ și o altă persoană (deasemeni fizică sau juridică) ca subiect pasiv.

Raporturile juridice simple constituie regula în materie.

b. Raportul juridic complex.

Prin excepție se întâlnesc raporturi juridice civile care intervin între mai multe subiecte, posibile fiind următoarele situații:

- raportul juridic intervine între mai multe subiecte active și un subiect pasiv, situație în care ne aflăm în prezența pluralității active.
- raportul juridic civil intervine între un subiect activ și mai multe subiecte pasive situație cunoscută sub denumirea de pluralitate pasivă.
- raportul juridic civil intervine între mai multe subiecte active și mai multe subiecte pasive; în acest caz suntem în prezența pluralității mixte.

În cazul raportului juridic complex regula este că drepturile se divid între subiectele active iar obligațiile între subiectele pasive. De la această regulă există două excepții:

-solidaritatea (obligația solidară)

-indivizibilitatea (obligația indivizibilă)

-solidaritatea (obligația solidară) – funcționează în cazurile prevăzute de lege sau de convenția părților iar indivizibilitatea rezultă din natura obiectului sau din convenția părților care privesc obiectul ca indivizibil.

Atât solidaritatea cât și indivizibilitatea presupun o pluralitate de debitori și de creditori. Astfel va fi o solidaritate activă, când fiecare creditor poate cere debitorului întreaga datorie, plata făcută de debitor oricărui dintre creditori liberează pe debitor față de solidari și solidaritatea activă nu se naște decât ca urmare a unui act juridic (conversație sau testament)

Solidaritatea pasivă este solidaritatea intervenită între debitori, al cărui conținut este dat de următoarele reguli.

- a) plata integrală făcută de un debitor liberează pe toți creditorii în raporturile lor cu creditorul comun.
  - b) Debitorul care a făcut plata se subrogă în drepturile creditorului plătit, având acțiune de regres în contra celorlalți debitori.
- între debitori nu există raporturi de solidaritate ci de divizibilitate, codebitorul care a plătit putând cere de la fiecare codebitor numai partea sa, nu și pe ceea ce trebuie să plătească ceilalți codebitori.
  - solidaritatea pasivă se naște fie din lege fie din contract. (vezi disp. Art.1003C civ).

În concluzie rezultă că solidaritatea pasivă constă în dreptul creditorului de a cere plata întregii datorii de la oricare dintre debitori și obligația oricărui dintre codebitorii solidari de a răspunde pentru întreaga datorie.

Indivizibilitatea

Fiind de asemeni o excepție de la regula obligațiilor conjuncte (creanța sau datoria sunt divizibile) obligația indivizibilă este obligația care nu este susceptibilă a fi divizată între creditori (indivizibilitate activă) ori între debitori (indivizibilitate pasivă) fie datorită naturii obiectului (indivizibilitate naturală) fie datorită voinței părților (indivizibilitate convențională)

- a) indivizibilitatea naturală - se întâlnește în situația în care datorită naturii lui obiectul nu este susceptibil de divizare, ceea ce însemnează că subiectul activ (creditorul) se poate îndrepta împotriva oricărui debitor pentru a preda lucrul.

b) indivizibilitatea convențională se întâlnește în situația în care obiectul obligației, prin natura lui, este divizibil, dar părțile au stipulat prin convenție, ca obligația să se execute ca și când ar fi fost indivizibilă.

Scurtă comparație între solidaritate și indivizibilitate.

Între solidaritate și indivizibilitate sunt atât asemănări cât și unele deosebiri :

a. Cele mai importante asemănări sunt:

- în ambele situații oricare creditor poate pretinde totul
- în ambele situații fiecare debitor este ținut să predea tot ce se datorează

b. Cele mai importante deosebiri:

• în timp ce solidaritatea izvorăște din lege sau convenție, indivizibilitatea se datorează naturii obiectului sau convenției părților

• întinderea efectelor solidarității se oprește la cei între care s-a născut raportul solidar, pentru moștenitori creanța sau datoria , după caz, transmițându-se fracționat, în timp ce întinderea indivizibilității depășește cercul subiecților raportului juridic civil între care a intervenit raportul juridic transmițându-se către moștenitori

Divizibilitatea reprezintă regula, principiul, iar solidaritatea și indivizibilitatea reprezintă excepția.

Schimbarea subiecților în cadrul raportului juridic civil

Intervine în anumite situații deoarece în mod obișnuit acțiunea subiectului este cunoscută, este determinată chiar în momentul încheierii raportului juridic civil.

Uneori numai subiectele active (titulare de drepturi civile) sunt cunoscute de la început, cele pasive (cărora le incumbă obligații) urmând a fi determinate ulterior.

În cazul raporturilor juridice civile nepatrimoniale schimbarea subiecților nu operează datorită faptului că acestea sunt strâns legate de persoana omului iar drepturile nepatrimoniale sunt indienabile nu se poate pune problema schimbării nici a subiectului activ – întotdeauna determinat – nici a subiectului pasiv – “toți ceilalți” .

Rezultă că operația de schimbare a subiecților este permisă numai dacă este vorba de raporturi patrimoniale.

a) În cazul raporturilor juridice patrimoniale

În privința raporturilor juridice patrimoniale trebuie distins între drepturile reale și drepturile obligaționale.

1. Schimbarea subiecților în cazul subiecților în cazul drepturilor reale.

Raportul real are în conținutul său atât un drept real, cât și obligația generală și negativă de a nu se aduce atingere acestui drept.

Și în acest caz trebuie să distingem în privința schimbării subiecților, pasive , între subiectele pasive și cele active, astfel:

-subiectele pasive fiind “toți ceilalți” organic nu se poate pune problema schimbării lor.

-în schimb subiectele active pot fi schimbate ca urmare, de pildă a transiterii legale a bunului legal a bunului ce formează obiectul dreptului real.

2. Schimbarea subiecților în cazul subiecților în cazul drepturilor obligaționale.

Cu privire la schimbarea subiecților R.J.C. obligațional trebuie distins între situația în care părțile sunt persoane fizice și cea în care părțile sunt persoane juridice .

- în primul caz (părțile sunt persoane fizice) operațiunea schimbării subiectelor este posibilă, iar conținutul acestei operații este dat de următoarele reguli.
  - a) în principiu se poate schimba atât subiectul activ cât și subiectul pasiv
  - b) schimbarea se poate realiza prin ceea ce se numește transmisiunea și transformarea obligațiilor
  - c) transmiterea drepturilor și obligațiilor au loc pe calea actelor între vii, și din cauză de moarte.
  - d) transmisiunile pot fi universale, cu titlu universal și cu titlu particular
  - e) transmisiunile cun titlu particular prin acte între vii se pot realiza pe calea unor operații juridice precum: poprirea, motivația (act juridic care stinge o obligație veche transformând-o în una nouă), cesiunea de creanță, cesiunea de datorie etc.
- În cel de al doilea caz (când subiectele sunt persoane juridice) subiectul activ și subiectul pasiv pot fi schimbate în cazurile și în condițiile admise de lege.

Secțiunea 3

Persoanele fizice, subiecte ale raportului juridic civil

Din punct de vedere juridic, persoana fizică este un subiect individual de drept civil. În această calitate legea îi recunoaște capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu, sau altfel spus îi recunoaște capacitatea civilă.

1. Capacitatea de folosință a persoanei fizice

Definiție

Legea (art.5 al 2 din decr.31/1954) privitor la persoanele fizice și persoanele juridice dă următoarea definiție: "Capacitatea de folosință este capacitatea de a avea drepturi și obligații"

Legea recunoaște oricărei persoane fizice capacitatea de folosință ceea ce conferă calitatea de subiect de drept al oricărui individ.

1.2. Caractere juridice de folosință

a). Legalitatea capacității de folosință a persoanei fizice:

- consimțământul acestui caracter este dat de împrejurarea că, în condițiile reglementărilor în vigoare, capacitatea de folosință a persoanei fizice nu poate fi reglementată decât prin lege, ea nu este lăsată pe seama voinței individuale.

b). Capacitatea de folosință este generală - generalitatea capacității de folosință rezultă din faptul că ea exprimă aptitudinea generală și abstractă a omului de a avea toate drepturile și obligațiile civile.

c). Capacitatea de folosință a persoanei fizice este indienabilă pentru că această calitate nu poate face obiect de renunțare totală sau parțială ori de înstrăinare. Evident, nu trebuie să se confunde renunțarea la unul sau mai multe drepturi subiective concrete cu renunțarea la capacitatea de folosință care exprimă puțința de a avea asemenea drepturi.

Capacitatea de folosință a persoanei fizice este intangibilă în afara cazurilor reglementate expres de lege (art.6 al 1 din decr. 31/1954).

Capacitatea de folosință a persoanei fizice este egală pentru toți. Acest caracter este consecința unuia dintre principiile fundamentale ale dreptului civil: egalitatea în fața legii civile. Principiul își găsește consacarea în dispozițiile Decretului 31/1954, în Pactul internațional privind drepturile civile și politice ale omului și în convenția cu privire la drepturile copilului iar responsabilitatea lui este asigurată prin mijloace de drept civil și de drept penal.

Capacitatea de folosință a persoanei fizice este universală în sensul că această calitate este recunoscută tuturor oamenilor.

Prin reglementarea din art. 7 al decretului nr.31/1954 este statuat cu valoare de principiu că persoanele fizice dobândesc capacitatea de folosință odată cu nașterea lor.

De la această regulă există o excepție importantă :

Al.2 al art. 7 al Decretului 31/1954 prevede începutul de folosință, chiar înainte de naștere, și anume din momentul concepțiunii copilului.

Pentru ca persoana fizică să aibă o capacitate de folosință (chiar înainte de naștere) anticipă legea, pretinde întrunirea a două condiții .

- a) copilul să se nască viu (nefiind necesar să fie și viabil)
- b) în timpul dezvoltării sale intrauterine copilul să dobândească numai drepturi nu și obligații.

Potrivit legii încetarea capacității de folosință chiar odată cu încetarea din viață a persoanelor fizice sau odată cu declararea judecătorească a morții.

Aceasta se întâmplă atunci când o persoană dispăre cu ocazia unor fapte de război și în timp de cel puțin un an de zile, nu se mai primește nici o știre despre existența sa. Se pronunță o hotărâre judecătorească de declarare a morții pe baza căreia se deschide succesiunea respectivei.

Secțiunea 4

Persoana Juridică, Subiect al Raportului Juridic Civil

1. Noțiune

Persoana juridică este subiectul colectiv de drept, adică un colectiv de oameni care, întrunind condițiile cerute de lege, este titular de drepturi subiective și obligațiile civile.

Persoanele juridice constituie marea majoritate a subiectelor colective de drept și frecvența lor ca subiecte de drept este incomparabil mai mare decât frecvența ca subiecte de drept a celorlalte colective de drept .

Exp. Subiecte colective de drept.

Statul ; organele statului – Parlamentul este subiect de drept constituțional

- organele locale sau centrale ca subiecte de drept în relațiile administrative

Definiție

Persoana juridică se definește ca fiind un colectiv de oameni având o structură organizatorică bine determinată cu un patrimoniu propriu și distinct precum și un obiect de activitate concordant cu normele legale.

Din definiție rezultă elementele constitutive ale oricărei persoane juridice.

- să fie vorba de un colectiv de persoane cu o organizare de sine stătătoare
- un asemenea colectiv cu o organizare de sine stătătoare să aibă un patrimoniu propriu, distinct de cele ale persoanelor fizice care îl compun , dar și de cele ale tuturor celorlalți subiecți de drept
- patrimoniul persoanei juridice să fie afectat realizării unui scop în acord cu interesul general.

2. Modul de înființare a persoanei juridice

Înființarea persoanei juridice însemnează crearea unui subiect colectiv de drept civil, în condițiile legii. Înființarea diferă după cum persoana juridică ce urmează a lua ființă este un capital privat.

a) Persoanele juridice cu capital public, aparțin statului și în această categorie intră regiile autonome și societățile comerciale de stat precum și instituțiile statului ca de exemplu cele din învățământ , justiție, bancare cele cu capital majoritar de stat etc.

Aceste persoane juridice iau ființă printr-un act normativ care poate fi H.G. sau Ordonanță de Guvern ori Hotărârea consiliilor județene sau locale .

b) Persoanele juridice cu capital privat iau ființă prin contract de societate și funcționează pe bază de statut care face parte integrantă din contractul de societate.

Pentru înființarea persoanelor juridice cu capital privat, Legea institue o procedură specială în cadrul căreia actele constitutive , respectiv statutul și contractul trebuie întocmite în formă autentică la notarul public. Sediul materiei este Lg. 31/1990.

Societatea odată constituită se înregistrează la registrul comerțului privind certificatul de înmatriculare și se publică în Monitorul Oficial.

c) Persoane juridice cu capital mixt (public și privat)

3. Capacitatea de folosință și de exercițiu a persoanei juridice.

Capacitatea de folosință

Definiție

Capacitatea de folosință a persoanei juridice este componenta capacității civile a subiectului colectiv de drept civil ce constă, ca și în cazul capacității de folosință a persoanelor fizice, în aptitudinea de a avea drepturi și de a-și asuma obligații. S-a propus ca pentru persoana juridică să se utilizeze expresia “personalitate juridică” trebuind să desemneze calitatea de subiect de drept în general adică “capacitatea de drept”. Legea permite și în cazul persoanei juridice capacitatea de folosință anticipată dar limitată numai la dobândirea acelor drepturi și asumarea acelor obligații ce sunt necesare în vederea înființării . (constituirea patrimoniului)

Capacitatea de folosință anticipată este necesară până la momentul înregistrării la Registrul Comerțului când persoana juridică dobândește capacitate de folosință deplină.

Trăsăturile caracteristice ale capacității de folosință ale persoanei juridice

- a) *inalienabilitatea* – nu poate fi înstrăinată prin acte juridice
- b) *intangibilitatea* – adică nu i se poate aduce atingere, nu poate fi îngrădită în nici un fel
- c) *imprescriptibilitatea* – înseamnă că nu se pierde ca efect al scurgerii timpului
- d) *legabilitatea* – rezultă numai din lege
- e) *speciabilitatea capacității de folosință* – este caracterul juridic potrivit căruia drepturile și obligațiile civile pe care și le asumă persoana juridică conduc la realizarea scopului propriu sau sunt în legătură cu el.

Acest ultim caracter trebuie respectat deoarece legea prevede expres că actele juridice încheiate cu încălcarea principiului specialității capacității de folosință sunt NULE.

Atributele persoanei juridice

Legate de capacitatea de folosință sunt atributele persoanei juridice, adică acele drepturi și calități juridice intrinseci ce sunt specifice fiecărei persoane juridice. Aceste atribute sunt.

- *persoanele nepatrimoniale* – reprezentând denumirea (pers.juridice) ce trebuie prevăzută în mod expres în actele de înființare sau constituire.
- *opozabile ERGA OMNES* – este sediul stabilit prin actele de înființare și care nu poate fi decât unul singur, ca și denumirea sediul se înregistrează în Registrul Comerțului. Orice persoană juridică își poate înființa una sau mai multe filiale sau sucursale .

Fiecare din acesta trebuie înregistrată în registrul comerțului de la locul în care funcționează.

- *intangibile* – nu se poate aduce îngrădiri capacității de folosință a persoanei juridice decât în cazurile și condițiile prevăzute de lege.
- *indienabilitatea capacității de folosință* - capacitatea de folosință a persoanei juridice nu poate fi înstrăinată ori cedată și nici nu se poate renunța în tot sau în parte la ea.
- *imprescriptibilitatea* - ca și în cazul trăsăturilor caracteristice ale capacității de folosință ale persoanei juridice atributele capacității de folosință sunt și ele imprescriptibile, adică nu se pierd odată cu scurgerea timpului.
- Marca: un alt atribut ale persoanelor juridice exterior și distinctiv aplicat pe produs. Se înregistrează odată cu înființarea persoanei juridice și nu poate fi identică cu cel al altei persoane juridice.

De obicei persoanele juridice își desemnează organele de conducere odată cu înființarea sa, motiv pentru care dobândirea capacității de exercițiu coincide cu dobândirea capacității sale de folosință. Este posibil ca organul de conducere să fie desemnat la o dată ulterioară persoanei juridice. În acest caz persoana juridică dobândește capacitatea de exercițiu nu din momentul înființării sale ci abia în momentul constituirii organelor sale de conducere.

Totuși în acest caz, legea recunoaște capacitatea de exercițiu, anticipă și limitarea numai la actele juridice ce îi sunt necesare persoanei juridice în vederea înființării.

Definiție

Capacitatea de exercițiu este cea de a doua componentă a capacității civile a persoanelor juridice și privește posibilitatea participării persoanei juridice la raporturile juridice civile prin încheierea de acte juridice civile.

Atât capacitatea de folosință cât și capacitatea de exercițiu a persoanei juridice încetează odată cu încetarea acesteia, ceea ce intervine de pildă cu ocazia dizolvării care poate fi voluntară sau silită (cazul falimentului).

Dizolvarea, indiferent de cazurile sale, implică o fază obligatorie, a lichidării, astfel persoana juridică încetează efectiv din momentul încheierii operațiunii de lichidare, moment în care încetează efectiv capacitatea de folosință cât și capacitatea de exercițiu.

Funcție de modul în care se constituie patrimoniul persoanelor juridice acestea sunt: persoane juridice cu capital public, persoane juridice cu capital mixt: public și privat.

Reorganizarea persoanelor juridice

Definiție

Reorganizarea este operațiunea juridică ce cuprinde cel puțin două persoane juridice și care produce efecte creatoare, modificatoare ori de încetare a lor (a pers.juridice).

Reorganizarea persoanelor juridice se face prin Comasare și Divizare.

a) Comasarea, ca formă a reorganizării juridice, se reorganizează prin fuziune și absorbție

1.- fuziunea – este o formă a comasării care constă în contopirea a două sau mai multe persoane juridice; prin aceasta își încetează existența, luând naștere o persoană juridică nouă.

2.- absorbția - este forma comasării care constă în absorbirea de către o persoană juridică ce-și mărește patrimoniul și activitatea unei persoane juridice care prin aceasta își încetează existența

b) Divizarea, ca mod de reorganizare a persoanei juridice, este de două feluri:

1. divizarea totală – este acea formă a divizării care implică împărțirea întregului patrimoniu al unei persoane juridice care prin aceasta își încetează ființa, către două sau mai multe persoane juridice existente ori care iau ființă.

2. divizarea parțială – constă în desprinderea unei persoane juridice, prin care se transmite către una sau mai multe persoane juridice cu precizarea că persoana juridică supusă divizării își păstrează ființa iar cea sau cele către care se transmite partea din patrimoniu fie există fie iau ființă prin aceasta.

Dizolvarea persoanei juridice

Dizolvarea persoanei juridice este un mod tipic de încetare activităților acestora punând capăt definitiv existenței lor. Potrivit legii dizolvarea poate interveni pentru următoarele cauze:

1.- termenul pentru care au fost înființate s-a împlinit

2.- scopul (obiectul de activitate) a fost realizat sau mai poate fi îndeplinit

3.- scopul a devenit contrar legii sau bunelor moravuri

4.- persoana juridică urmărește un alt scop decât cel declarat, sau are în realitate un alt obiect de activitate, ceea ce atrage fictivitatea scopului

5.- numărul membrilor a scăzut sub limitele stabilite de lege, de actul de înființare sau de statut.